

Kırsal Alandaki Mikro Kadın Girişimcilerin Kooperatifleşmeye Karşı Tutumları: Agro-Turizm Kadın Kooperatifleri*

ÖZ

Türkiye’de, tarım sektöründe çalışan nüfusun yaklaşık yarısını kadınlar oluşturmakta ve tarımsal üretimin tüm faaliyetlerinde aktif olarak çalışmaktadırlar. Agro-turizm, tarımsal üretimin tüm faaliyetlerinde aktif olarak çalışan ancak, emeğinin karşılığını alamayan kadınlara istihdam olanağı yaratması ve kadın girişimciliğini güçlendirmesi açısından oldukça önemlidir.

Nilüfer SERİNİKLİ¹

Araştırma kırsal alanda yaşayan mikro girişimci kadınların mevcut girişimcilik faaliyetlerini tespit etmek ve kadınların kooperatifleşmeye karşı tutumlarını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, Edirne ilindeki 21 köy’de yaşayan 364 kadın oluşturmaktadır.

Elde edilen verilere göre; kadın girişimcilerin %87,4’ü tarımsal faaliyetlere aktif olarak katıldıkları, %47,8’inin kendisine ait gelir elde ettikleri, %64,3’ü ev içerisinde ve %50’si tarımsal faaliyetlerde alınan kararlarda eşleri ile birlikte karar verdikleri ve %7,1’i kooperatife ortak oldukları tespit edilmiştir. Bunun yanında kadınların kooperatiflere karşı olumlu tutumlar içerisinde oldukları ve kooperatif kurma konusunda istekli olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal alan, agro-turizm, kadın kooperatif, mikro girişimcilik.

JEL Kodları: Q13, J160, Q16.

The Attitudes of The Micro Female Entrepreneurs in The Rural Area Towards Becoming A Cooperative: Agro-Tourism Woman Cooperative

ABSTRACT

Women are about half of the population working in agricultural sector in Turkey and take part actively in all the part of the sector. Agro tourism is very important for the women, who work in all the part of the agricultural production but do not get in return for their work, to provide employment and to strengthen women entrepreneurship.

The research has been carried out to ascertain the current entrepreneurial activities of the female entrepreneurs who live in the rural area and to reveal the attitudes of the women towards becoming a cooperative. The sample of the research consists of 37 micro female entrepreneurs who live in 21 Village, province of Edirne.

The research has been carried out to ascertain the current entrepreneurial activities of the female entrepreneurs who live in the rural area and to reveal the attitudes of the women towards becoming a cooperative. The sample of the research consists of 364 female who live in 21 Village, province of Edirne.

According to the obtained data; it is ascertained that %87,4 of the female entrepreneurs participate actively in agricultural activities, %47,8 of them earn their own income, them take decisions with their husbands %64,3 of within home and %50 of during the agricultural activities and %7,1 of them has become a shareholder of the cooperative. Furthermore, it is also ascertained that women have a positive attitude towards cooperatives and they are willing to establish a cooperative.

Keywords: Rural Area, Agro tourism, Woman Cooperative, Female, Entrepreneurship.

JEL Codes: Q13, J160, Q16.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi Uzunköprü Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu İşletme Bilgi Yönetimi Bölümü

nserinikli@hotmail.com

* Bu araştırma Trakya Üniversitesi BAP projesi “Agro-Turizm Kadın Kooperatiflerinin Kırsal Kadın Emeğinin Değerlendirilmesindeki Rolü: Edirne İli Kırsalındaki Kadınların Kooperatif Kurma Potansiyelleri” adlı 2015/231 nolu Kapsamlı Araştırma Projesinden geliştirilmiştir.

1.GİRİŞ

Agro-turizm ziraatla gelişen bir turizm modeli olup, tarımsal üretimin yoğun olarak yapıldığı yerlerde gerçekleştirilmektedir. Bu özelliğinden dolayı çiftçi üreticilere ek gelir sağlaması, çiftliklere gelen turistlere doğal yaşam koşullarında tarımsal faaliyetlere doğrudan katılma ve buralarda konaklama imkanı vermesi, çevrenin korunması, tarımsal işlerin tüm bir yıla yayılarak mevsimsel işsizliğin ortadan kaldırılması gibi bir çok avantajı bulunmaktadır (Yılmaz, Doğru ve Yurdanur, 2014: 29). Ayrıca, agro-turizm tarımsal faaliyetlere aktif olarak katılan, ancak tarımda ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlara da istihdam sağlaması ve onlara gelir yaratması açısından da oldukça önemlidir (Gökalp ve Yazgan, 2013: 26).

Kadın, agro-turizminin önemli bir yapı taşıdır. Çünkü agro-turizm doğası gereği kadına ihtiyaç duyar. Agro-turizmin ev uzantılı olması ve kadının tarımsal üretimin tüm faaliyetlerinde aktif olarak çalışması, agro-turizm de kadının önemini arttırmaktadır. Kırsal alanda yaşayan kadınlar agro-turizm sayesinde ev pansiyonculuğu yapmakta, yerel ürünlerin üretilmesini ve pazarlanmasını (pazarlarda, yol kenarındaki stantlarda ve ev eksenli olarak) gerçekleştirmektedir (Fidan ve Nam, 2012: 54). Bu durumda kırsal alanda yaşayan kadınlar, içinde buldukları şartlara göre aracılık yaparak ve/veya kendi ürettiklerini satarak basit bir şekilde ticaretle veya mikro girişimcilikle uğraşmaktadırlar (Kantar, 1999: 34). Ancak, mikro girişimci kadınların eğitim düzeylerinin düşük olması, ürünlerin satışında aracı kullanması, kırsal alandaki ataerkil yapının olması, gelirlerinin düşük olması gibi bazı sorunlar yaşamaktadırlar. Bu nedenle, kırsaldaki kadınların kendi haklarını koruyabilmeleri, toplumda değer görebilmeleri, kaynakları etkin bir şekilde kullanabilmeleri, elde ettikleri ürünlerin satışını ve gelirlerinin sürekliliğini sağlayabilmeleri açısından kooperatif girişimler oldukça önemlidir. Bu doğrultuda, araştırmanın amacı; Edirne ili kırsalında yaşayan mikro girişimci kadınların mevcut girişimcilik faaliyetlerini tespit etmek ve kırsal alandaki kadınların el emeklerini değerlendirmek, pazarda yaşadıkları sorunları ortadan kaldırmak ve kadın girişimciliğini güçlendirmek için agro-turizm kadın kooperatifi kurma potansiyellerini ortaya koymaktır.

Literatür taramasında kırsal kadınların girişimcilikleri ile ilgili çalışmalara (Ambiga ve Ramasamy, 2015; Boyacıoğlu, 2014; Gülçubuk, Savcı, Özer ve Demiryürek, 2011; *İplik*, 2011; Soysal, 2013; Ülker, 2013) ve kırsal alandaki kadınların kooperatifleşmeleri ile ilgili çalışmalara (Avşar, 2017; Barut, 2017; Hazneci, Hazneci, Kılıç, ve Ceyhan, 2012; Olawale, 2012; Rad, 2011; Sönmez, 2011; Woldu, Tadesse ve Waller, 2015) rastlanmıştır. Araştırma, kadınların emeklerinin değerlendirilmesi ve girişimciliklerinin ortaya çıkarılması açısından özgün bir çalışmadır.

2. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

Günümüzde kadınların girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaları, erkeklere oranla daha hızlı artış göstermektedir. Çoğu kadın, kendi işinin patronu olmak, bağımsız çalışmak, risk almaya yatkınlık, yenilik ve değişiklik arzusunu tatmin etmek vb. nedenlerden dolayı girişimciliği meslek olarak tercih etmektedirler. Girişimcilik, ekonomik ve toplumsal bağımlılıktan kurtulmak isteyen kadınlar için alternatif bir yol olarak görülmektedir. Kadınlar, sahip oldukları yeteneklerini ve becerilerini kullanabilmek, çalışma saatlerini belirleyebilmek, ailesine ve çocuklarına daha fazla zaman ayırabilmek, bağımsız olabilmek gibi nedenlerden dolayı başkasının kurduğu işletmelerde ücret veya maaşla çalışmak yerine genel olarak kişisel birikimlerini bir araya getirerek, kendi işlerini kurmayı tercih etmektedirler (Gedik ve Gürbüz, 2017: 426). Çalışma yaşamına giren kadınlar ekonomik bağımsızlıklarını kazanarak daha güçlü, bilinçli ve özgür bireyler olma yolunda epey yol kat etmişlerdir. Bunun sonucunda, kendi işinin sahibi olmayı isteyen kadın girişimciler ortaya çıkmaya başlamıştır (Bedük, 2005: 106).

Girişimci kadın, kendi işinin sahibi olan, piyasa ekonomisi içerisinde faaliyet gösteren, kredi kaynaklarını araştırarak, tüketicinin ihtiyacı olan mal ve hizmet üretilen, iş ya da işyeri ile ilgili sorunların üstesinden gelebilen, yeni koşullara adapte olabilen, işyerinde ya tek başına çalışan ya da yanında işçi çalıştıran ve alanında deneyim sahibi olmaya çalışan kadındır (Onay, 2013: 101). Kadın girişimciliği ise, bizzat kadınlar tarafından kurularak işletilen ve yönetilen işyeri veya işletmelerde yapılan girişimcilik faaliyetleri kadın girişimciliği olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2006: 35).

Kadın girişimciler, erkek girişimcilere göre yönettiği işletmelerinde oransal olarak daha fazla kadın istihdam etme eğilimi göstermektedirler (Ökten, 2013, 5). Böylece, kadın girişimciler bir yandan kendi ekonomik bağımsızlıklarını kazanırken, diğer yandan da yanında çalıştırdıkları kadınların da ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına yardımcı olurlar (Keskin, 2014, 73).

Kadın girişimciler, girişimcilik faaliyetlerine mikro, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde başlamaktadırlar. Ancak, genellikle faaliyetlerini mikro işletmeler olarak tanımlanan çok küçük işletmelerde yürütmektedirler. Mikro işletmeler, sahibi ve yöneticisi aynı kişi olan ve genellikle beş kişiden az çalışanı olan sabit işyerleridir. Kadın girişimciler mikro işletmelerde risk ve gelirle ilgili karar verme yetkisine sahiptirler. Kadın girişimciler mikro işletmelerin dışında girişimcilik faaliyetlerini ev eksenli bir konutta da gerçekleştirmektedirler. Genelde kadınların faaliyette bulunduğu bu işyerlerinde, çalışan sayısı daha az ve satış hacimleri de daha düşüktür (Tekin, 2005: 318).

3. KIRSAL ALANDA KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

Kırsal girişimcilik, kırsal alanda yaşayan bireyler tarafından yapılan ve kırsal alanda gerçekleşen girişimcilik faaliyetleridir. Kırsal girişimcilik beş kişiden daha az olan mikro işletmecilikten, elli kişiden daha çok çalışanı olan büyük işletmeye kadar geniş bir yelpazeyi içine almaktadır. Kırsal girişimcilik, özellikle kadınlara istihdam yaratması, gelir sağlaması ve kayıtlı iş gücü olarak çalışmadan elde edilen avantajları sağlaması açısından oldukça önemlidir (İrmiş, Çoban ve Başol, 2016: 171).

Gelişmekte olan ülkelerde (GOÜ) çalışan nüfusun yaklaşık yarısı tarım sektöründe istihdam edilirken, tarımda çalışan nüfusun yarısından fazlasını da kadınlar oluşturmaktadır. Kırsal alanda yaşayan kadınlar, günlük ev işlerinin (ev temizliği, çocuk bakımı, ekmek yapımı, çamaşır yıkama ve beslenme gibi) yanı sıra el sanatları, bitkisel ve hayvansal üretim ve gelir getirici faaliyetlerde (mal üretimi, tarım dışı ücretli işçilik, pazarlama faaliyetlerine katılım gibi) de aktif olarak çalışmaktadırlar. Ancak, tarımsal üretimin her aşamasına aktif olarak katılan kadınlar, emeğinin karşılığını alamamakta ve onları ücretsiz aile işçisi konumuna getirmektedir. Diğer taraftan modern teknolojinin kullanıldığı büyük tarım işletmelerinde ise, kadınlar tarımsal üretime katılmayıp “ev kadını” statüsüne girmektedirler. Bu da üretken olan çiftçi kadının pasif hale gelmesine neden olmaktadır (Ülker, 2013: 40). Hâlbuki kırsal alanda yaşayan kadınlar tarımsal üretimin her aşamasına aktif olarak katılmakta, hemen hemen tarımla ilgili tüm konularda bağımsız bir şekilde karar almakta ve evde ürettikleri ürünlerini (salça, bazlama, yoğurt, ekmek vb) il, ilçe ve köy pazarında satmaktadırlar. Bu durum, kırsal alanda yaşayan kadınların bilinçsiz bir şekilde “mikro girişimcilik” faaliyeti yaptığını göstermektedir (Sönmez, 2011: 7). Dolayısıyla, kırsal alanda yaşayan üretici kadınların “girişimci” olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

3.1. Kırsal Alanda Kadın Girişimcilerin Sorunları

Kırsal alanda yaşayan kadınların girişimcilikle ilgili yaşadığı sorunlar, kentlerde yaşayan kadınların girişimcilik ile ilgili yaşadığı sorunlarla nispeten benzerlik göstermektedir. Ancak, kırsal alanların coğrafi yapısı itibarıyla diğer alanlardan izole olması, nispeten daha kapalı bir sistem özelliği gösteren kültür yapısına sahip olması ve kırsal alandaki yaşam tarzının daha çok ataerkil olması kırsaldaki kadın girişimcilerin yaşadığı sorunlar, kentlerdeki kadın girişimcilerin yaşadığı sorunlardan farklılaştırmaktadır (İrmiş, Çoban ve Başol, 2016: 173).

Kırsaldaki kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar; kadınların eğitim ve deneyim yetersizliği, risk alma korkusu, sermaye yetersizliği, satış ve pazarlama konusunda altyapı eksikliği, kredi olanaklarının yetersizliği, pazara ulaşamama, aracı kurumlara bağlı kalma, toplumun kabul gören önyargıları, psikolojik olarak kendini girişimci olarak görmeme gibi sorunlardır (İrmiş, Çoban ve Başol, 2016: 173; Soysal, 2013: 171). Kırsal alandaki mikro girişimci kadınların karşı karşıya kaldıkları bu sorunları en aza indirebilmeleri için, kendi aralarında bir araya gelerek kooperatifleşme yoluna gitmeleri gerekmektedir. Kooperatifler sayesinde mikro kadın girişimciler hammadde ve pazara erişimde, kalite standartlarına uyumda, kredi kaynaklarına erişimde, satış ve pazarlama konusunda avantajlar elde etmiş olacaklardır.

4. KADIN KOOPERATİFLERİ

Kooperatifler, adil bir gelir dağılımının sağlanması, yoksulluğa çözüm olması ve istihdamı artırması açısından önemli ekonomik kalkınma araçlarıdır. Özellikle dezavantajlı grubu oluşturan kadınların ekonomik ve sosyal açıdan ihtiyaçlarını karşılayabilecek oldukça önemli girişimlerdir. Kadın kooperatifleri, başka bir işte çalışma olanağı olmayan ve eğitim düzeyi düşük olan kadınlar için ideal girişimlerdir. Kadınlar, yönetimine ve denetimine sahip oldukları kooperatiflerde çalışma, üretime ve para kazanma olanağı bulmaktadırlar (Özdemir, 2010: 334).

Kadın Kooperatifleri Birliği (Simurg) kadın kooperatiflerini “ihtiyaçları ve öncelikleri temelinde hizmet geliştirmek üzere yerel kadın grupları tarafından oluşturulan yapılardır” olarak tanımlamıştır (Diguide, Durutaş ve Wod-

zicki, 2015: 20).

Tüm dünyada kadının ekonomik ve sosyal yaşamda daha etkin olmasını sağlayacak en önemli yöntemin kooperatifçilik olduğu kabul edilmekte olup (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2017: 22), Hindistan, Yunanistan, Fas, Yugoslavya, Bolivya, İran, Nijerya, İspanya, Filistin, Mali, Mısır gibi ülkelerde kadın kooperatifleri kurulmuştur. Kurulan bu kooperatifler çeşitli sektörlerde faaliyet göstermektedir (www.isyandan.org, E.T.: 31.07.2018).

Ülkemizde kadın kooperatifleri kadın işgücünün ekonomiye kazandırılması, kadınların sosyal ve kültürel faaliyetlerinin geliştirilmesi, korunması, desteklenmesi, kadın sorunları ve kadın hakları konusunda farkındalık oluşturulması, sağlıklı ve gelişmiş bir çevrede yaşamalarının sağlanması gibi amaçlarla kurulmaya başlanmıştır. Kurulan kadın kooperatiflerinin çalışanları, ortakları ve yöneticileri %80-100 kadınlardan oluşmaktadır (Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, 2012: 2).

Ülkemizde kurulan kadın kooperatifleri küçük sanat, tüketim, yayıncılık, tarımsal, agro-turizm gibi konularda faaliyet göstermektedirler. Kurulan bu kooperatiflerin önemli bir kısmı İstanbul, İzmir ve Çanakkale illerinde bulunmaktadır. Ülkemizde genelde dar gelirli ev hanımları tarafından kurulmuş olan kadın kooperatif ortakları genelde evli, 40-60 yaş aralığında, 1-3 çocuğu olan ve farklı eğitim düzeyine sahip olan kadınlardan oluşmaktadır. Kadın kooperatifleri küçük ölçekli olup, ortak sayıları çoğunlukla 7 ile 25 arasında bulunmaktadır (Diguid vd., 2015: 22).

Ülkemizde kurulmuş ve faaliyetlerini sürdüren kadın kooperatifleri; kadınlara iş sahası sağlayarak hem ürettikleri ürünlerin değerlendirilmesini hem de aile bütçesine katkıda bulunmasını ve demokratik kurallar çerçevesinde kadın ortaklara kendi kendilerini yönetme yeteneğinin kazandırılmasını sağlamaktadır. Bunun yanında, kadınların sosyalleşmelerini, kendi haklarını bilen bireyler haline gelmelerini, çocuk bakımı ve çocuk yetiştirmede bilinçli anneler olmalarını ve kendi ayakları üzerinde durabilen bireyler olmalarını sağlamaktadır (Diguid vd., 2015: 22).

Tarım sektöründe faaliyet gösteren tarımsal ve agro-turizm amaçlı kadın kooperatifleri diğer kooperatiflerden farklı olarak kadınlara ilave avantajlar da sağlamaktadır. Bunlar; kırsal kesimdeki kadınların mikro girişimcilik faaliyetlerini geliştirmesi, sosyal baskıların ortadan kalkması, agro-turizmin kadın işgücüsüyle gelişmesi, tarımsal artık ürünlerin kadın el sanatlarında değerlendirilmesi, çevrenin korunması, sürdürülebilir tarım faaliyetlerinin desteklenmesi, kırdan kente göçün önlenmesi ve ekolojik turizmin başlatılması gibi bir çok katkı sağlamaktadır (Sönmez, 2011: 10).

4.1. Agro-Turizm Kadın Kooperatif Örnekleri

Agro-turizm ile ilgili ilk kooperatif 1983 yılında Yunanistan'ın Petra köyünde "Kadın Agro-Turizm Kooperatifi" adıyla kurulmuştur. Bu kooperatif, çoğu eğitimsiz ve geliri olmayan kadınların bir araya geldiği ve kadınların kendi yöresel kültürlerini, gelenek ve göreneklerini tanıtmaya amacıyla olduğu bir kuruluştur (Türkben, Gül ve Uzar, 2012: 48).

Agro-turizm kadın kooperatifleri, Yunanistan'ın çeşitli bölgelerinde kurulmuştur. Bu kooperatifler, köylere gelen misafirlere agro-turizm faaliyetlerini yaşatmaktadır. Ayrıca, bu kooperatifler büyük işletmelerin girmedikleri niş pazar alanlarına girerek bu alanlarda ayakta kalmayı başarmaktadırlar. Agro-turizm kadın kooperatifleri kırsal alandaki yoksulluğun azaltılmasına, kültürel mirasın korunmasına, turizmin geliştirilmesine ve kırsal kesimdeki yaşam kalitesinin iyileştirilmesine önemli katkı sağlamaktadır (Stavroulakis, Karagiannis, Mitoula ve Papagrigo-riou, 2013: 132). Yunanistan'da agro-turizm kadın kooperatifleri, ev kadınlarının kırsal alandaki geleneksel becerilerini geliştirme ve kendilerine gelir kaynağı yaratma amacıyla dayanmaktadır. Bu tip kooperatiflerde geleneksel olarak döşenmiş standart odalarda konaklanmakta, yerel ürünlere dayalı bir kahvaltı sunulmakta, geleneksel gıdaların üretilmesine ve gelen konukların üretime katılmasına, geleneksel gıda ürünlerinin satılmasına, rekreasyon ve kültürel aktivitelerin organize edilmesine, gelen ziyaretçilerin tarım ve ekolojik faaliyetlere katılmasına olanak sağlamaktadır (Iakovidou, 2010: 49).

Ülkemizde agro-turizm konusunda kurulan iki kooperatif bulunmaktadır. Bunlardan biri 1997 yılında İzmir'in Karaburun ilçesine bağlı Küçük Bahçe, Sarpıncık ve Parlak köylerinde yaşayan kadınlar tarafından "Karaburun Agro-Turizm Kadın Kooperatifi" adıyla kurulan kadın kooperatifi, bir diğeri de Mersin'in Erdemli ilçesine bağlı Kösbucağı köyünde 2003 yılında "Kösbucağı Tarımsal Kalkınma Kooperatifi" adıyla kurulan kadın kooperatifi.

Karaburun agro-turizm kadın kooperatifi Küçük Bahçe, Sarpıncık ve Parlak köylerinde ki kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları ve sosyal açıdan güçlenebilmeleri amacıyla proje kapsamında kurulmuştur. Bu köyler-

de yaşayan kadınlar köy evlerini pansiyon haline getirerek ev ekonomilerine katkı sağlamışlardır. Ayrıca, buraya gelen konuklar, ekmek pişirme, geleneksel yemek yapımı, halı dokuma, at biniciliği, orman gezintisi, reçel yapımı, zeytin toplama gibi faaliyetlere katılmaktadırlar (<http://arsiv.sabah.com.tr-101.html>, E.T. 29-07-2018). Ancak, reklam yetersizliği nedeniyle bu kooperatif kapanma noktasına gelmiştir.

Ülkemizde agro-turizm konusunda faaliyet gösteren diğer bir kadın kooperatif olan Küsbucağı tarımsal kalkınma kooperatifi de agro-turizm projesi kapsamında kurulmuştur. Bu kooperatifin kurulma amacı, köyde yaşanan göçün engellenmesi ve yoksulluğun azaltılabilmesidir. Kooperatifin, kendisine ait “Nar Çiçeği Kır Pansiyonu” adıyla kurulan bir pansiyonu bulunmaktadır. Köye gelen konuklar bu pansiyonda kalmaktadırlar. Ayrıca, kooperatifte hafta sonları gelen misafirlere uygun fiyatlı kahvaltılı olanağı sunulmakta ve yöreye özgü ürünlerden reçel yapımı ve pazarlaması da yapılmaktadır. Kooperatif sayesinde ortak olan kadınlar hem ailelerine hem de ülke ekonomisine katkı sağlayabilmektedir (<http://www.yeniufuknet.com>, E.T. 29-07-2018).

5. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

5.1. Araştırma Örnekleme

Araştırma, Trakya bölgesinde yer alan Edirne ili sınırları içerisinde seçilen 21 köy üzerinden gerçekleştirilmiştir. Özellikle bu köylerin seçilmesinin nedenleri; yapıları itibarıyla agro-turizme uygun olması ve mikro olarak girişimcilik yapan kadınların bulunmasıdır.

Ankete Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre araştırmaya dahil olan 21 köyde kadınların toplam nüfusu 4.766 olup, % 95 güven aralığı ile örneklem büyüklüğü 354 kadın olarak bulunmuştur (Gürbüz ve Şahin, 2014: 128). Köylerin nüfus büyüklükleri birbirlerinden farklı olması nedeniyle “tabakalı örnekleme” kullanılmıştır. Tabakalı örnekleme sonucunda bazı köylerde 7 kişinin altında kadın ile anket yapılması gerektiği tespit edilmiştir. Ancak, bir kooperatifin kurulabilmesi için en az 7 kişinin olması nedeniyle bu köylerde en az 7 kişi ile anket yapılmış ve toplam örneklem büyüklüğü 364 olarak belirlenmiştir. Kadınların seçiminde kolayda örnekleme yöntemi kullanılmış olup, evinde ürettikleri ürünleri pazarda satan, kendilerine ait veya muhtarlıktan kira ile tuttıkları küçük satış yerleri olan ve bu satış yerlerinde evinde, bağında, bahçesinde ürettiği ürünlerini satan mikro girişimci kadınlar tercih edilmiştir.

5.2. Araştırmanın Veri Toplama Aracı ve Araştırmanın Analizi

Araştırmada kullanılan veriler anket yöntemi ile elde edilmiştir. Anket formu iki bölümden oluşmakta olup, birinci bölümde kadınların demografik özelliklerini ortaya koyacak sorular ve çoktan seçmeli sorular bulunmaktadır. Anket formunun ikinci bölümünde likert tipi sorular yer almaktadır.

Elde edilen veriler Spss 15.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen verilere tanımlayıcı istatistik ve ki-kare testi yapılmıştır. Elde edilen istatistiksel bilgiler tablolar aracılığıyla ortaya konulmuştur.

Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibi oluşturulmuştur.

H0: Ailedeki bireylerin kooperatif ortağı olmaları ile kadın kooperatifi kurmaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Ailedeki bireylerin kooperatif ortağı olmaları ile kadın kooperatifi kurmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H0: Kırsal alandaki kadınların gelir elde etmeleri ile kadın kooperatifi kurmaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Kırsal alandaki kadınların gelir elde etmeleri ile kadın kooperatifi kurmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H0: Kırsal alandaki kadınların kooperatifçiliği bilmeleri ile kadın kooperatifi kurmaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Kırsal alandaki kadınların kooperatifçiliği bilmeleri ile kadın kooperatifi kurmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

6. ARAŞTIRMA BULGULARI

6.1. Demografik Özellikler

Araştırmaya katılan kadınların demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir. Araştırmaya katılan kadınların yaklaşık yarısından fazlası (%57,4) 41-60 yaş aralığında, %23,6’sı 61 ve üzeri yaş aralığında, %14,3’ü 31-40 yaş aralığında ve %4,7’si 20-30 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Bu durum anket yapılan kadınların orta yaşlı ve yaşlı olduğunu göstermektedir. Bunun nedeni, genel olarak köylerdeki genç nüfusun ilçe ve il merkezlerine doğru göç etmesi ve bu genç nüfusun sadece tatil zamanlarında köye gelmesi, üretim ve pazarlama faaliyetlerine çok fazla katılmamalarına neden olmaktadır.

Tablo 1. Kırsal Kadınların Demografik Özelliklerinin Dağılımı (%)

Değişken Adı	Frekans	Yüzde (%)
Yaş	20-30	4,7
	31-40	14,3
	41-50	29,7
	51-60	27,7
	61 ve üzeri	23,6
Eğitim Durumu	Okuma yazma yok	1,6
	İlköğretim	82,1
	Ortaöğretim	9,9
	Lise	4,9
	Üniversite	1,6
Medeni Durum	Bekar	2,7
	Evli	91,5
	Dul	5,8
Ailenin Toplam Aylık Gelir	1000-2000	53,6
	2001-3000	36,8
	3001-4000	7,7
	4001-ve üzeri	1,9
	Kendim	4,7
Geliri Sağlayanlar	Eşim	30,2
	Eşim ve ben	60,7
	Çocuklar	1,1
	Aile büyükleri	3,3
Ailenin Geçim Kaynağı	Bitkisel Üretim	93,4
	Hayvan. Üretim	64,3
	Esnaf	21

Ankete katılan kadınların %82,1’nin ilköğretim mezunu, %9,9’nun ortaöğretim mezunu, %1,6’nın üniversite mezunu ve okuma yazma bilmeyen kadınlardan oluştuğu tespit edilmiştir. Okuma yazma bilmeyen kadınlar, doğu illerinden 10-15 yıl önce Edirne’nin köylerine aileleri ile gelip yerleşmiş ve Edirne’de ki girişimci kadınların yanında tarım işçisi olarak çalışan kadınlardır. Üniversite mezunu 2 kadın yirmili yaşlarda, bekar ve ailesine yardım eden, geriye kalan 4 kadın ise iş bulamadıkları için köyde eşlerine yardım eden kadınlardan oluşmaktadır. Ankete katılan kadınların %91,5’nin evli, %5,8’nin eşi ölmüş ve %2,7’nin bekar olduğu görülmektedir.

Görüşülen kadınların %53,6’sı ailenin toplam aylık gelirinin 1000-2000 TL aralığında olduğunu, %36,8’i ailenin toplam aylık gelirinin 2001-3000 TL aralığında olduğunu, %7,7’si ailenin toplam aylık gelirinin 3001-4000 TL aralığında olduğunu ve %1,9’u ailenin toplam aylık gelirinin 4001 ve üzeri olduğunu belirtmişlerdir. Kadınların yarısından fazlasının ailenin toplam aylık gelirlerinin 1000-2000 TL aralığında olması bu kadınların ailelerinin

gelirlerinin düşük olduğunu göstermektedir. Bu rakam hasat sonrası dönemlerde artış göstermektedir. Her ne kadar gelirlerinde hasat sonrasında bir artış gösterse de tüm yıl olarak değerlendirildiğinde, kırsal alanda yaşayanların aylık gelirlerinin düşük olduğu söylenebilir.

Ankete katılan kadınlar ailenin gelirini, %60,7'si eşi ile birlikte, %30,2'si sadece eşinin, %4,7'si kendisinin, %3,3'ü aile büyüklerinin ve %1,1'i çocuklarının sağladıklarını belirtmişlerdir. Kadınların yarısından fazlası, tarımsal faaliyetlere katılımlarından dolayı kendilerinin de eşleri ile birlikte gelir sağladıklarını belirtmesi bu kadınların bilinçli bireyler olduklarını göstermektedir. Ankete katılan kırsal kadınların %93,4'ü ailenin geçim kaynağının bitkisel üretim (tarla, meyvecilik, bağcılık ve sebzeçilik), %64,3'ü ailenin geçim kaynağının hayvansal üretim (süt ve süt ürünleri, yumurta, keçi sütü, balıkçılık) ve %5,8'i ailenin geçim kaynağının esnaflık (bakkal, lokanta ve pansiyon) olduğunu belirtmiştir.

6.2. Kırsal Alandaki Kadınların Girişimcilikle İlgili Tutumları

Ankete katılan kırsal alanda yaşayan kadınların tarımsal faaliyetlere katılma durumları Tablo 2'de verilmiştir. Tablodan da görüldüğü gibi, kadınların %87,4'ü tarımsal faaliyetlere katılırken, %12,6'sı tarımsal faaliyetlere katılmadıklarını belirtmişlerdir. Tarımsal faaliyetlere katılmayan kadınlar evlerinde el işi, evsel ürünler (makarna, kuskus, kesme, salça, ekmeç gibi) üretmektedirler.

Tablo 2. Kadınların Tarımsal Faaliyetlere Katılma Durumuna Göre Dağılımı (%).

Değişken Adı		Frekans	Yüzde (%)
Tarımsal Faaliyetlere Katılma Durumu	Evet	318	87,4
	Hayır	46	12,6
Toplam		364	100,0

Kırsal alanda yaşayan kadınların yaklaşık yarısı (%47,8) tarımsal faaliyetlerden gelir elde ettiklerini belirtmişlerdir (Tablo 3). Kadınların yarısından fazlasının kendisine ait bir gelirinin olması kadın girişimciliği ve kadınların emeklerinin değer görmesi açısından oldukça önemlidir.

Tablo 3. Kadınların Kendine Ait Gelir Elde Etme Durumuna Göre Dağılımı (%).

Değişken Adı		Frekans	Yüzde (%)
Kendine Ait Gelir Elde Etme Durumu	Evet	174	47,8
	Hayır	190	52,2
Toplam		364	100,0

Ankete katılan 364 kadından tarımsal faaliyetlerden kendine ait geliri elde ettiklerini ifade eden 174 kadından, %69'u elde ettiği geliri eve katkı sağlamak için, %23,6'sı çocuklarının eğitimi için ve %7,4'ü kendi ihtiyaçlarını karşılamak için harcadığını belirtmişlerdir (Tablo 4).

Tablo 4. Kadınların Kazançlarını Değerlendirme Biçimine Göre Dağılımı (%).

Değişken Adı		Frekans	Yüzde (%)
Kazançlarını Değerlendirme Biçimleri	Kendim İçin	13	7,4
	Çocuklar İçin	41	23,6
	Ev ihtiyaçları için	120	69,0
Toplam		174	100,0

Görüşülen kadınların, ailede kararların kimin tarafından alındığına dair durumlarına bakıldığında, kadınların yaklaşık yarısından fazlası (%64,3) ev içerisinde alınan kararlarda eşleri ile birlikte karar verdikleri, %23,1'i eşinin, %7,1'i kendisinin, %4,9'u aile büyüklerinin ve %0,5'i çocuklarının karar verdiklerini belirtmişlerdir (Tablo 5). Kadınların aile içerisinde alınan kararlara katılıyor olması, ankete katılan kırsal alandaki kadınların kendi ayakları üzerinde duran bireyler olduklarını göstermektedir.

Tablo 5. Aile İçerisinde Karara Katılma Durumuna Göre Dağılım (%).

Değişken Adı	Frekans	Yüzde (%)	
Ailede Kararları Veren Bireyler	Eşim	84	23,1
	Kendim	26	7,1
	Eşimle Birlikte	234	64,3
	Aile Büyükleri	18	4,9
	Çocuklar	2	0,5
Toplam	364	100,0	

Ankete katılan kırsal alanda yaşayan kadınların tarımsal faaliyetlerde karar verme durumları Tablo 6’da verilmiştir. Tablodan da görüldüğü gibi, tarımsal faaliyetlerde kadınların %50’si eşleri ile birlikte, %37,6’sı eşinin, %6’sı kendisinin, %5,2’si aile büyüklerinin ve %1,1’i çocuklarının karar verdikleri tespit edilmiştir. Tarımsal faaliyetlere aktif olarak katılan kadınların, yarısının tarımsal faaliyetlerde eşleri ile birlikte karar veriyor olmaları girişimcilik açısından olumlu bir sonuçtur.

Tablo 6. Tarımsal Faaliyetlerde Karar Verme Durumuna Göre Dağılım (%).

Değişken Adı	Frekans	Yüzde (%)	
Tarımsal Faaliyetlerde Karar Verme	Eşim	137	37,6
	Kendim	22	6,0
	Eşimle Birlikte	182	50,0
	Aile Büyükleri	19	5,2
	Çocuklar	4	1,1
Toplam	364	100,0	

6.3. Kırsal Alandaki Kadınların Örgütlenme Bilinci İle İlgili Tutumları

Kadınlara komşuları ile hangi sıklıklarda bir araya geldikleri sorulmuştur. Kadınlar kış aylarında haftada iki yada üç kez bir araya geldiklerini, yaz aylarında ise her gün bir araya geldiklerini belirtmişlerdir. Özellikle kesme, yufka, tarhana, turşu gibi evsel ürünler yaparken, düğün ve Mevlit gibi faaliyetlerde birbirlerine yardım ettiklerini belirtmişlerdir. Böylece, kırsalda alandaki kadınlar arasında hala dayanışma ve yardımlaşmanın devam ettiği söylenebilir. Bu durum kadınların kooperatifleşmesi açısından oldukça önemlidir.

Ankete katılan kadınların aileleri ve kendilerinin kooperatife ortak olma durumları Tablo 7’de verilmiştir. Ankete katılan kadınların %74,2’si kooperatife ortak olan aile bireylerinin olduğunu ve %25,8’inin ise kooperatife ortak olan aile bireylerinin olmadığını belirtmişlerdir. Ortak olunan kooperatifler yağlı tohumlar tarım satış kooperatifi, tarımsal kalkınma ve sulama kooperatiflerinin olduğu tespit edilmiştir. Diğer ortak olunan kooperatifler; tarım kredi, su ürünleri, pancar ekicileri ve esnaf sanatkârlar kredi ve kefalet kooperatifleridir.

Katılımcı kadınların %92,9’unun (338 kadın) herhangi bir kooperatife ortak olmadıkları ve %7,1’nin (26 kadın) kooperatife ortak oldukları saptanmıştır (Tablo 7). Bu durum, araştırma yapılan köylerdeki kadın çiftçilerin büyük oranda kooperatifleşme sürecine dahil olmadığını göstermektedir. Kooperatife ortak olmayan kadınların kooperatife ortak olmama nedenleri sorgulandığında, eşlerinin kooperatife ortak olmasından dolayı kooperatife ortak olmaya gerek duymadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 7. Kooperatife Ortaklık Durumuna Göre Dağılımı (%).

Değişken Adı	Frekans	Yüzde (%)	
Aile Bireylerinin Kooperatife Ortak Olma Durumu	Evet	270	74,2
	Hayır	94	25,8
Kadınların Kendilerinin Kooperatife Ortak Olma Durumu	Evet	26	7,1
	Hayır	338	92,9

Kırsal alandaki kadınların kooperatif hakkında bilgi sahibi olup olmadığı sorgulanmıştır. Kadınların %53,3'ü kooperatif hakkında bilgisinin olduğu ve %48,7'sinin kooperatif hakkında bilgi sahibi olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 8). Kadınların çoğunluğu kooperatif hakkında bilgi sahibi ve kooperatifleşmeye karşı olumlu tutumlara sahiptirler.

Tablo 8. Kooperatif Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumuna Göre Dağılımı (%).

Değişken Adı	Frekans	Yüzde (%)
Kooperatif Hakkında Bilgi Sahibi Olma	Evet	194
	Hayır	170
	Toplam	364

Ankete katılan kırsal alanda yaşayan kadınların kooperatif denildiğinde ne olarak algıladıkları sorgulanmıştır. Tablo 9'da da görüldüğü gibi kadınların %53,8'i kooperatifi "bireylerin kurduğu ve yönettiği bir kuruluş", %42,9'u kooperatif hakkında fikirlerinin olmadığını ve %3,3'ünün kooperatifi "devletin kurduğu ve yönettiği" olarak tanımlamışlardır. Kooperatifi, "devletin kurduğu ve yönettiği" olarak tanımlayan kadınların ailelerindeki bireyler yağlı tohumlar tarım satış kooperatifine ortak oldukları tespit edilmiştir. Kadınların bu cevabı vermelerindeki neden; tarım satış kooperatiflerinin 2000 yılına kadar devlet tarafından kurulup işletilmeleridir. Diğer taraftan Tablo 8'de kooperatif hakkında bilgi sahibi olmadığını belirten 170 kadından 2'sinin aslında kooperatifin ne olduğunu bildikleri tespit edilmiştir. Dolayısıyla Tablo 10'dan da görüldüğü gibi, toplamda 196 kadın, kooperatif hakkında bilgi sahibi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kooperatif hakkında bilgi sahibi olmayan kadınlara kooperatif hakkında bilgi verilmiş ve tekrar kooperatifin ne olduğu sorulduğunda kooperatifleşmenin iyi bir fikir olduğunu ve kendileri için faydalı olacağını belirtmişlerdir. Bu nedenle kırsal alandaki kadınlara kooperatifçilik konusunda eğitimler verilmelidir. Bu eğitimler sonucunda, kooperatifçiliğin ne olduğunu bilmeyen kadın çiftçilerin de kooperatifleşmeye karşı tutumları olumlu yönde değişebilir.

Tablo 9. Kooperatifin Tanımını Bilme Durumuna Göre Dağılımı (%).

Değişken Adı	Frekans	Yüzde (%)
Kooperatif tanımı bilme	Bireylerin kurduğu ve yönettiği bir kuruluş	196
	Devletin kurduğu ve yönettiği bir kuruluş	12
	Fikrim Yok	156
	Toplam	364

Katılımcılar, "arkadaşlarımla/komşularımla kooperatif kurmalıyım" ifadesine %80,5'i tamamen katıldıklarını, %6,9'u katıldıklarını, %7,4'ü kararsız olduklarını ve %5,2'sinin yaşlandıklarını ve kooperatifin faaliyetlerine katılamayacaklarını ifade ederek kooperatif kurma fikrine hiç katılmadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 10).

Ankete katılan 19 kadının kooperatif kurma konusuna kesinlikle katılmıyorum cevabı vermesi nedeniyle "kooperatif kurarken eşimde/ailemden izin almalıyım" ifadesi kadınlara yöneltilmemiştir. Geriye kalan 345 kadının "kooperatif kurarken eşimde/ailemden izin almalıyım" ifadesine %77,5'i kesinlikle katıldıklarını, %6,3'ü katıldıklarını ve %5,2'si kararsız olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 10). Diğer taraftan katılımcı kadınlar kendi kararlarını kendileri verebileceğini izin almalarına gerek olmadığını belirterek "kooperatif kurarken eşimde/ailemden izin almalıyım" ifadesine kadınların %1,9'u katılmadıklarını ve %3,8'i hiç katılmadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 10).

Ankete katılan 19 kadının kooperatif kurma konusuna kesinlikle katılmıyorum cevabı vermesi nedeniyle "kooperatif kurmaya karar verdiğimde eşim/ailem beni destekler" ifadesi kadınlara yöneltilmemiştir. Geriye kalan 345 kadına "kooperatif kurmaya karar verdiğimde eşim/ailem beni destekler" ifadesine %78,6 tamamen katıldıklarını ve %7,7'i katıldıklarını, yani eşlerinin/ailelerinin onları kooperatif kurma kararlarından dolayı destekleyeceklerini belirtmişlerdir. %6,9'u ise kooperatif kurmaya karar verdiklerinde onları destekleyip desteklemeyecekleri konusunda kararsız olduklarını ifade etmişlerdir. Diğer taraftan katılımcı kadınların %1,6'sı eğer kooperatif kurmaya karar verirlerse eşinin/ailesinin kendilerini desteklemeyeceğini belirtmişlerdir.

Tablo 10. Kadınların Kooperatif Çatısı Altında Örgütlenme Bilinci Durumuna Göre Dağılımı (%).

	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
Arkadaşlarımla/komşularımla kooperatif kurmalıyım	293 (%80,5)	25 (%6,9)	27 (%7,4)	-	19 (%5,2)
Kooperatif kurarken eşimden/ailemden izin almalıyım	282 (%77,5)	23 (%6,3)	19 (%5,2)	7 (%1,9)	14 (%3,8)
Kooperatif kurmaya karar verdiğimde eşim/ailem beni destekler	286 (%78,6)	28 (%7,7)	25 (%6,9)	-	6 (%1,6)

6.4. Çeşitli Değişiklerle Kadınların Kooperatif Kurma Fikirleri Arasındaki İlişki

Ailedeki bireylerin kooperatife ortak olmaları ile kooperatif kurmaları arasında bir ilişki olup olmadığını sınamak amacıyla Ki-kare analiz yapılmıştır.

H0: Ailedeki bireylerin kooperatif ortağı olmaları ile kadın kooperatifi kurmaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Ailedeki bireylerin kooperatif ortağı olmaları ile kadın kooperatifi kurmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Yapılan Ki-kare analiz sonuçları Tablo 11’de verilmiştir. Tabloya göre, ailedeki bireylerin herhangi bir kooperatife ortak olmalarıyla kadınların kooperatif kurma fikrine katılmaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur [$X^2(3)=2,678$; $P>0,05$]. Sonuç olarak H1 hipotezi desteklenmemiştir. Buna göre, kırsal alanda yaşayan kadınların aile fertlerinin kooperatife ortak olup olmaması kadınların kooperatif kurma fikrini değiştirmemekte ve kadınların yarısından fazlasının kooperatif kurma fikrine katıldıklarını göstermektedir.

Tablo 11. Aile Bireylerinin Kooperatife Ortak Olmaları İle Kadın Kooperatifi Kurma Fikrine Katılma Durumuna Göre Dağılımları (%).

	Kooperatif Kurma Fikrine Katılım				Toplam	df	Ki- Kare (X^2)	p
	Hiç Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum				
Kooperatife Ortak	12	21	21	216	270			
Yüzde (%)	%4,4	%7,8	%7,8	%80	%100			
Kooperatife Ortak Değil	7	6	4	77	94			
Yüzde (%)	%7,4	%7	%6,5	%75,7	%100	3	2,678	0,444
Toplam	19	27	25	293	364			

H0: Kırsal aladaki kadınların gelir elde etmeleri ile kadın kooperatifi kurmaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Kırsal aladaki kadınların gelir elde etmeleri ile kadın kooperatifi kurmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ankete katılan kadınların, yaptıkları tarımsal faaliyetlerden kendilerine ait gelir elde etmeleri ile kooperatif kurmaları arasında bir ilişki olup olmadığını sınamak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları Tablo 12’de verilmiştir. Tabloya göre, katılımcı kadınların gelir elde etmeleri ile kadınların kooperatif kurma fikrine katılmaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki yoktur [$X^2(3)=2,837$; $P>0,05$]. Sonuç olarak H1 hipotezi desteklenmemiştir.

Tablo 12. Kırsal Alandaki Kadınların Gelir Elde Etmeleri İle Kadın Kooperatifi Kurma Fikrine Katılma Durumuna Göre Dağılımları (%).

	Kooperatif Kurma Fikrine Katılım				Toplam	df	Ki-Kare (X ²)	p
	Hiç Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum				
Gelir Var	11	15	9	139	174			
Yüzde (%)	%6,3	%8,6	%12	%73,1	%100			
Geliri Yok	8	12	16	154	190			
Yüzde (%)	%4,2	%14,1	%13	%68,7	%100	3	2,837	0,417
Toplam	19	27	25	293	364			

H0: Kırsal alandaki kadınların kooperatifçiliği bilmeleri ile kadın kooperatifi kurmaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Kırsal alandaki kadınların kooperatifçiliği bilmeleri ile kadın kooperatifi kurmaları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Ankete katılan kadınların kooperatifçilik konusunda bilgi sahibi olmaları ile kooperatif kurmaları arasında bir ilişki olup olmadığını sınamak amacıyla yapılan Ki-kare analiz sonuçları Tablo 13’de verilmiştir. Tabloya göre, katılımcı kadınların kooperatifçiliği bilmeleri ile kadın kooperatifi kurmaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki yoktur [$X^2(3)=4,131$; $P>0,05$]. Sonuç olarak H1 hipotezi desteklenmemiştir. Buna göre, kadınların kooperatifçilik konusunda hem bilgi sahibi olan kadınların hem de bilgi sahibi olmayan kadınların yaklaşık yarısından fazlası kadın kooperatifi kurma konusuna tamamen katılmaktadırlar.

Tablo 13. Kırsal Alandaki Kadınların Kooperatifçilik Hakkında Bilgi Sahibi Olmaları İle Kadın Kooperatifi Kurma Fikrine Katılma Durumuna Göre Dağılımları (%).

	Kooperatif Kurma Fikrine Katılım				Toplam	df	Ki-Kare (X ²)	p
	Hiç Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum				
Kooperatif Hakkında Bilgi Sahibi	10	11	10	163	194			
Yüzde (%)	%5,2	%5,7	%5,2	%84	%100			
Kooperatif Hakkında Bilgi Sahibi Değil	9	16	15	130	170			
Yüzde (%)	%5,3	%9,4	%8,8	%76,5	%100	3	4,131	0,248
Toplam	19	27	25	293	364			

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada, Edirne ili kırsalında yaşayan mikro girişimci kadınların mevcut girişimcilik faaliyetlerini tespit etmek ve kırsal alandaki kadınların el emeklerini değerlendirmek ve kadın girişimciliğini güçlendirmek amacıyla yapılan çalışmanın sonucunda, araştırmaya katılan kadınların yarısından fazlasının orta yaşlı olduğu tespit edilmiştir. Köylerde bulunan genç nüfus daha iyi yaşam koşulları, eğitim ve tarım dışı sektörlerde çalışmak amacıyla ilçe merkezlere, Edirne ili merkeze ve Çorlu ve Çerkezköy gibi sanayisi gelişmiş ilçelere göç etmektedirler. Böylece, Edirne köylerindeki genç nüfus üretim ve pazarlama faaliyetlerine çok fazla katılım göstermemektedir.

Araştırmaya katılan mikro girişimci kadınlar bitkisel ve hayvansal üretim ve geleneksel ev ürünleri üretimi gibi faaliyetlerde bulunmaktadır. Görüşülen kadınların hepsi tarımsal faaliyetlere aktif olarak katılmakta ve büyük

bir çoğunluğu kendisine ait gelir elde etmektedirler. Ancak, Samsun’da kırsal alanda yapılan benzer bir çalışmaya göre kadınların sadece %33’ü kendilerine ait gelir elde etmektedirler (Hazneci vd., 2012). Türkiye genelinde yapılan başka bir çalışmaya göre kırsaldaki kadınların sadece %41,3’ünün kendilerine ait bir gelir elde ettiği tespit edilmiştir (Gülçubuk vd., 2011). Bu durum Edirne kırsalındaki kadınların el emeklerinin karşılığını aldıkları ve ücretsiz aile işçisi konumundan bir nebze olsun kurtulduğunu göstermektedir.

Araştırma sonucunda kırsal alanda yaşayan kadın girişimcilerin en büyük sorunlarından biri mevsimsel olarak girişimcilik faaliyeti yapmalarındır. Özellikle yaz aylarında satışların olduğu kış aylarında ürettikleri ürünleri sata- madıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle ürün satışının sürekliliğinin sağlanması için kooperatifleşme yoluna gidil- melidir. Ankete katılan kadınlar özel günlerde imece usulü ile birbirlerine yardım etmektedirler. Bu durum, koo- peratifleşmenin karşılıklı yardım ve dayanışma ruhuna uygun olup, kırsal alandaki kadınların kooperatifleşmesi açısından oldukça önemlidir.

Kırsal alandaki kadın girişimcilerin büyük bir çoğunluğu kooperatif hakkında bilgi sahibi ve kooperatifleşme- ye karşı olumlu tutum içindedirler. Kadın girişimcilerin kooperatifleşmeye karşı olumlu tutum içinde olmaları kooperatif kurma isteklerini artırmaktadır. Kadınların kooperatif kurmalarına olumlu tepki vermeleri, kadınların araştırma sırasında kooperatifçilik konusunda bilgilendirilmelerinden kaynaklanmaktadır. Pilot olarak başlatılan bu çalışma hem araştırma alanındaki kadınlara hem de ilin diğer kırsal kesimlerindeki kadınlara kooperatifçilik eğitimi verilerek kadınları kooperatifleşmeye teşvik edilebilir. Kadınlar, kooperatif kurma aşamasına geldiklerinde valilik, ticaret il müdürlüğü ve kaymakamlıklar tarafından mali destek projeleri ile desteklenmeleri gerekmektedir. Kooperatif kurulduktan sonra da kadınlara proje yazma, e-ticaret, pazarlama, yöneticilik vb. konularda eğitimler verilmeli ve üst örgütlenmesi sağlanmalıdır. Ancak o zaman, kooperatifçilikten beklenen tüm yararlar ortakları olan kadınlara sağlanabilir.

Bu araştırma, kadınların daha bilinçli çiftçi olmalarına katkı sağlaması açısından büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca, kadınlarda örgütlenme bilincinin oluşması ve araştırma sonucunda elde edilecek bulgular ile kadınların ilerde koo- peratif kurmalarında, yardımcı bir kaynak olması açısından da önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın diğer bir katkısı da çalışmanın ileriki yıllarda daha geniş kapsamlı araştırma yapan birçok akademisyen ve araştırmacıya faydalı olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- AMBİGA, S. ve RAMASAMY, M. (2015). “Rural Women Entrepreneurship - A Managerial Perspective”, Middle-East Journal of Scientific Research, 23(3): 479-484.
- AVŞAR, G. (2017). “Kırsal Kalkınmada Kadın Kooperatiflerinin Önemi: Eskişehir İlçe ve Mahallelerinde Kadın Kooperatifi Potansiyeli”, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- BARUT, Y. (2017). “Women’s Cooperatives Contributions to Local Region Economy: Seferihisar Agricultural Cooperative De- velopment Model-Turkey”, Management Studies, 5(2): 120-127.
- BEDÜK, A. (1999). “Türkiye’de Çalışan Kadın Ve Kadın Girişimciliği”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 3: 106-117.
- BOYACIOĞLU, E. Z. (2014) “Kırsal Turizmde Kadın Girişimciliği: Edirne Örneği”, Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 4 (2): 82-90.
- DİĞİD, F., DURUTAŞ, G. ve WODZICKI, M. (2015). “Türkiye’de Kadın Kooperatiflerinin Mevcut Durumu”, Dünya Bankası Projesi, Türkiye’de Kadınların Ekonomik Fırsatlara Erişiminin Artırılması Projesi (2012-2017).
- DÖM, S. (2012). Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği. Detay Yayıncılık, Ankara.
- FİDAN, F. ve NAM, D. (2012). “Kırsal Turizmde Yeni Dinamikler: Kadın Girişimciler-Taraklı Örneği”, KMÜ Sosyal ve Ekono- mik Araştırmalar Dergisi, 14 (23): 51-57.
- GEDİK, H. ve GÜRBÜZER, G. B. (2017). “Girişimcilik ve Pazarlamada Kadın İş Gücünün Artan Önemi”. The Journal of Aca- demic Social Science Studies, 63: 421-434.
- GÖKALP, D. E. ve YAZGAN, M. (2015). “Kırsal Peyzaj Planlamada Agroturizm ve Agriturizm”, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2013(1): 25-29.
- GÜLÇUBUK, B., SAVCI, İ., ÖZER, D. ve DEMİRYÜREK, K. (2011). Türkiye’de Kırsal Alanda Kadının Girişimciliğini Etki- leyen Faktörlerin Belirlenmesi ve Kadınların Bu Konuda Güçlendirilmesine Yönelik Politika Önerilerinin Geliştirilmesi. Tübitak Proje No: 108K523, Ankara.

- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, (2012). Kooperatifçilik ve Kadın Kooperatifleri, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- GÜRBÜZ, S. ve ŞAHİN, F. (2014). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayınevi, Ankara.
- HAZNECİ, E., HAZNECİ, K., KILIÇ, B. ve CEYHAN, C. (2012). “Samsun İlinde Kadın Çiftçilerin Kooperatifleşmeye Karşı Tutumları”. 10. Ulusal Tarım Ekonomisi Kongresi, Konya.
- IAKOVIDOU, O., (2010). “Agro-Tourism In Greece: The Case of Women Agro-Tourism Co-operatives of Ambelakia, Medit W 1(97).
- İPLİK, E. (2012). “Osmaniye İli Kırsalında Kadın Girişimciliği”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Adana.
- İRMIŞ, A., ÇOBAN, H. ve BAŞOL, S. (2016). “Kırsal Girişimcilik: Tarihten Günümüze Yatağan Örneği”, International Conference On Eurasian Economies.
- KANTAR, M. (1999). “Girişimcilik ve Kırsal Kadınlar”, Tarım Ekonomisi Dergisi, 4: 29-42.
- KESKİN, S. (2014). “Türkiye’de Kadın Girişimcilerin Durumu”, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 9(1): 71-94.
- MARANGOZ, M. (2012). Girişimcilik. Beta Yayınevi, İstanbul.
- WOLDU, T., TADESSE, F. ve WALLER, M. K. (2013) “Women’s Participation in Agricultural Cooperatives in Ethiopia”, Essp Working Paper, 1-31.
- ONAY, G. Ü., (2013). “Kadın Girişimciliğini Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörler: Isparta Kosgeb Girişimcilik Destekleri Üzerine Bir Araştırma”. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Isparta.
- ÖKTEN, Ç., “Türkiye’de Kadın Girişimciliği: Paternler, Özellikler ve Eğilimler”, Proje No. 102013-TR, 2013.
- ÖZDEMİR, G. (2010) “Yoksullukla Mücadelede Kadın Kooperatifleri Deneyimi”, Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü Uluslararası Yoksullukla Mücadele Stratejileri Sempozyumu, İstanbul.
- OLAWALE, A. D. (2012). “Assessment of Women’s Participation in Cooperative Societies and its Determinants in Yewa North Local Government Area of Ogun State, Nigeria”, Asian Economic and Social Society, 2(3): 344-350
- RAD, S. T. (2011). “An Application of A Women-Oriented Agro-Tourism Rural Development Model İn Improving Local Economy”, African Journal of Business Management, 5(22): 9714-9723.
- SOYSAL, A. (2013). “Kırsal Alanda Kadın Girişimciliği: Türkiye İçin Durum Değerlendirmesi”, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 8(1): 163-189.
- SÖNMEZ, N. İ. (2011). “Kırsal Alanda Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesinde Kooperatifçiliğin Rolü (Amasya-Çorum İlleri Örneği)”, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tokat.
- STAVROULAKİS, D., KARAGİANNİS, S., MİTOULA, R. ve PAPAGRİGORİOU, A., (2013). “Female Entrepreneurship and Agritourism Cooperatives in the Greek Periphery: An Overview”. American Journal of Economics and Business Administration, 5 (4): 129-138.
- ŞAHİN, E., (2006). “Kadın Girişimcilik ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Profili Üzerine Bir Uygulama”. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı, Konya.
- ŞEKER, A. DOĞAN, M. ve ELITAŞ, B. L. (2016). “KOBİ’lerde Girişimcilik Değerleri ve Dış Ticaret Faaliyetleri Arasındaki İlişki: Sanayi İşletmeleri Örneği”, İşletme Araştırmaları Dergisi, 8(2), 198-223.
- TEKİN, M. (2005). Hayallerin Gerçeğe Dönüşümü Girişimcilik. Günay Ofset Matbaacılık, Konya.
- TÜRKBEN, C., GÜL, F. ve UZAR, Y., (2012). “Türkiye’de Bağcılığın Tarım Turizmi İçinde Yeri ve Önemi”, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14: 47-50.
- ÜLKER, E. U. (2013). “Kırsal Alanda Kadın Girişimciliğine Etki Eden Faktörler ve Tekirdağ İlinde Mevcut Durumun Belirlenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Tekirdağ.
- YILMAZ, B. S., DOĞRU, H. ve YUMUK, Y. (2014). “Bir Kırsal Turizm Çeşidi Olarak Tarım Turizminin Ayvalık’ta Uygulanabilirliği Üzerine Bir Araştırma”, Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi, 7 (2): 28-32.
- <http://arsiv.sabah.com.tr-101.html>, 29.07.2018.
- <http://www.yeniufuknet.com=agroturizm-projesi-brezilya-yolunda=388783>, 29.07.2018.
- <http://isyandan.org/makaleler/bir-mucadele-alani-olarak-kadin-kooperatifleri-ii/>, 31.07.2018.